

Thiên Tài Mặc Lụa

Truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Hoa

Cứ gần đến Chủ Nhật cuối tháng, bác Mạnh hàng xóm sát vách lại sang nhà tôi nhắc nhở đi họp ban chấp hành hội Quảng Bình Tương tế bác đã đề bạt tôi làm Tổng Thư ký. Các chức sắc khác đều cỡ tuổi cha trở lên, từng giữ chức vụ quan trọng dưới thời Đế nhất Cộng hòa, và thay nhau làm chủ nhà lo việc đãi đằng. Phiên họp tháng Năm nhóm ở nhà bác Thường cựu tỉnh trưởng của một tỉnh lớn nhất miền Tây. Trong bữa tiệc tôi được xếp ngồi cạnh con gái đầu lòng của bác là Thanh Thủy, một thiếu nữ độ mười bảy, mười tám tuổi, dáng người thon thả, mặc áo quần sắc sỡ, và khá đẹp nếu không dùng quá nhiều son phấn. Bác Thường giới thiệu,

“Anh ngồi đây với em Thủy và dạy bảo em với. Anh *Ba Hoa* học giỏi lắm đó con.”

“Anh biết tiếng Pháp không?” Thanh Thủy nhìn tôi với cặp mắt nghi ngờ.

“Thủy học ở đâu, chắc giỏi tiếng Pháp lắm?”

“Đừng gọi *tui* bằng cái tên Việt đó, nghe quê mùa lắm. Tụi bạn *Fra-têc* kêu *tui* là Liz vì *tui* giống như con đào Elizabeth Taylor. Anh không thấy kiểu tóc của con nhỏ đó sao?” nàng đưa hai tay nâng niu mái tóc uốn phồng lên cao.

“*Fra-têc*” là Collège Fraternité, tức là trường trung học Bác Ái, một trường tư dạy chương trình Pháp ở Chợ Lớn. Tôi cố gắng thân thiện,

“Năm nay Liz sửa soạn thi *bac* chưa?” “*Bac*” (đọc là “bắc”) tiếng Pháp là tiếng gọi tắt “*baccalauréat*,” tức là bằng Tú tài.

“Đâu có, *tui* mới học *première*, sang năm mới thi *bac*. *Tui* có mấy thằng bạn thân lập ban kích động nhạc và cách vài ngày lại mở *ban* chơi vui lắm. Anh hay đi nhảy đầm không?”

“*Première*” là lớp 11 trong chương trình trung học Pháp. “*Ban*” (tiếng Pháp là “*bal*”) hay “*bùm*” là khiêu vũ tại tư gia thường do các thiếu niên *tuổi choai choai* con nhà giàu tổ chức. Họ đánh nhạc vô cùng ồn ào mà ngoài tiếng trống chát tai người ta chỉ nghe được tiếng gào thét “Yeah! Yeah!” bằng tiếng Anh và do đó được gọi là *dân dé dé*. Tôi đùa bỡn,

“Anh biết nhảy dây, nhảy cà tửng, nhảy lò cò, nhảy cao, và nhảy dài, nhưng không biết nhảy đầm.”

“*Quê một cục*! Anh làm gì cho hết ngày giờ?” Thanh Thủy tỏ vẻ bức bối.

“Thì anh làm biếng, làm thính, và làm bộ . . . bận rộn,” tôi mím miệng để khỏi bật cười.

“*Dzậy* thì chán *thấy mờ*, *tui nghĩ chơi* anh đi.”

Gặp tôi trong phiên họp tháng Sáu, bác Thường cười mở và trù miến như thường lệ,

“Em Thủy nhắc đến con luôn. Ngoài trường kỹ sư Phú Thọ, con dạy bên Minh Đức nữa, phải không?”

“Dạ, con làm việc ở cả hai nơi.”

“Người bạn của bác là Thẩm phán Quyền nhà trên đường Hiền Vương có anh con trai du học Mỹ về và nghe nói cũng dạy trường kỹ sư, con biết anh ta không?”

“Dạ, đó là anh Quý, một thiên tài khoa học đậu Tiến sĩ MIT tức là Học viện Kỹ thuật Massachusetts năm 23 tuổi, một tiến sĩ trẻ tuổi nhất tốt nghiệp trường này. Anh làm giáo sư

trường Cao đẳng Điện học và là *sếp* con ở trường Đại học Khoa học Kỹ thuật (“KHKT”) Minh Đức đó bác,” tôi không khỏi hãnh diện.

“Đúng Quý đó rồi! Bác nhớ hồi nhỏ ở trường Jean Jacques Rousseau Quý đã nổi tiếng học giỏi và đậu *bac* với *mention bien* (hạng Bình) khi mới 17 tuổi,” bác mừng rỡ ra mặt.

Trong phiên họp cuối năm dương lịch, không ai có thể ngạc nhiên hơn tôi khi bác Thường hân hoan đưa thiệp báo hỉ của Thanh Thủy và mời dự lễ cưới tại tư gia – chú rể là anh Quý! Ngày cưới, lúc hai người làm lễ gia tiên trước bàn thờ, tôi nhận thấy bụng Thanh Thủy móm mốp, và nút áo dài cuối cùng bên hông để hở. Bác Mạnh cười đồng tình nháy mắt với tôi thì thầm, “Cô dâu mang áo tơ!” Ngoài Quảng Bình, áo tơ là loại áo kết bằng lá khoác ngang vào vai và dài tới đầu gối để che mưa khi đi làm đồng; câu nói ấy chỉ hoàn cảnh *tiền dâm hậu thú* cấm kỵ trong tập quán cổ truyền.

Sáng Chủ Nhật ở quán Cà-phê Nhân trên đường Lý Thái Tổ, tôi kể lại cho đứa bạn thân nhất ở KHKT là thằng Thống nghe. Nó đang sửa soạn luận án Tiến sĩ Đệ tam cấp ở Đại học Khoa học Sài Gòn và là nhân viên KHKT trụ cột thiết lập và điều hành phòng thí nghiệm Hóa học. Tương tự như tôi, nó còn là giảng viên trường Cao đẳng Hóa học thuộc Học viện Quốc gia Kỹ thuật (trước gọi là Trung tâm Quốc gia Kỹ thuật) mới đây có nghị định đổi thành trường Đại học Kỹ thuật trực thuộc viện Đại học Bách khoa Thủ Đức.

Thân hình nhỏ bé và giọng nói rồn rảng, thằng Thống không ưa anh Quý và dè bĩu mọi thứ thuộc về anh. Từ bộ áo quần may sẵn màu sắc lòe loẹt và không đúng ni tắc anh đem bên Mỹ về và hãnh diện mặc hàng ngày, đến chiếc xe hơi Renault cũ màu đất thô kệch của anh, và lối nhấc điện thoại trả lời cộc lốc theo lối Mỹ, “Quý đây,” nó cho là không xứng với phong cách của kẻ đứng đầu một phân khoa đại học.

Điều tôi nhìn thấy trong lễ cưới không thoát khỏi sự châm biếm độc địa ấy; thằng Thống oang oang,

“Mày là tổ sư . . . chậm tiến. Đài phát thanh *Ca Hát Ca Tê* (KHKT) đã phổ biến tin ‘mang áo tơ’ cả tháng rồi mà bây giờ mày mới hay.”

“Làm sao có tin tức nhanh như vậy?”

“Con em họ tao học cùng lớp với con Liz ở trường Bác Ái. Ngày nào mà con nhỏ không vào lớp bỏ bô kể với bạn bè về chiến dịch săn chồng của nó!”

“Thì ra anh Quý là *con nai vàng ngơ ngác* mục tiêu của màn chiêu phu đó,” tôi hiểu ra.

“Cũng tại thằng cha đó là dân trường Tây, học trường lớn bên Mỹ, và không thèm chơi với bọn nhà quê như mình. Nó chê gái trường Việt nhút nhát hay giữ kẽ và chỉ khoái đi nhảy đầm du hí với các *em* trường Tây dạn dĩ và dễ dãi. Theo sách lược của ông già, *em* Liz ‘yêu anh, tôn thờ anh, và hiến dâng tất cả.’ Khi *em* mếu máo báo tin, ‘Tháng này em hết . . . *bị* rồi anh ơi,’ người hùng của lòng em mới tá hỏa tam tinh, hối hận thì đã muộn.” “*Bị*” là tiếng lóng chỉ kinh nguyệt của các cô.

“Ngoài quê tao có câu ‘*sương lỗ khu, su con mắt*,’ gieo nhân thì gặt quả. Đâu có phải *tình cho không, biếu không – l’amour, c’est pour rien* – như trong một bản nhạc *dân dế dế* thích hát đâu.”

Thằng Thống cười như nắc nẻ,

“*Ác giả ác báo*, làm ác gặp ác; thật đáng đời!”

“Kẻ chính nhân quân tử cần tránh dùng lời ăn tiếng nói cay độc để tâm hồn trong sáng như gương,” tôi khuyên nó.

“Mày biết không, hơn tháng trước, nó thông báo với các giáo sư Trưởng ban về chương trình sa thải tất cả giảng viên có việc làm nơi khác như tao với mày và thay thế bằng nhân viên toàn thời gian để dễ sai khiến và bóc lột. Nghĩa là mấy đứa đã ra công cố sức làm ngày làm đêm để xây dựng các phòng thí nghiệm đều chờ ngày cuốn gói ra đi.”

“Anh Quý xử thế và quản trị nhân viên theo lối Mỹ, không đếm xỉa tới tình người. Cần thì thuê làm, hết cần thì đá đít; Mỹ gọi là ‘lay off’ ấy mà,” tôi cười chua chát.

Chưa bao giờ tôi thấy thằng Thống giận dữ đến thế,

“Thế công lao mồ hôi nước mắt bọn mình bỏ ra suốt năm qua là cú gì? Cứ lấy phòng Máy Điện của mày làm thí dụ. Ngoài mày ra, đứa nào dựng lên nổi? Thằng Hoành cán sự điện mày đưa từ bên trường Điện qua, làm việc chết bỏ hơn sáu tháng trời, và khi phòng máy hoàn tất và mở cửa cho sinh viên thực tập thì bị cho thôi việc. Vắt chanh bỏ vỏ, *phần nào thôi chứ!*”

“Riêng tao, có lẽ anh Quý sẽ không làm khó dễ vì bên trường Điện tao vừa được cử làm Trưởng phòng Giáo sư vụ có nhiệm vụ giúp đỡ giáo sư giảng dạy và thiết lập chương trình học để chuyển sang hệ thống tín chỉ như đại học Mỹ. Với chức vụ ấy, tao thành *sếp* của anh.”

“Nhưng nếu mày tự nguyện từ chức thì sao? Mày không nhớ mới tháng trước, sinh viên *xuống đường* inh ỏi đòi giải chức giáo sư *Ba Hoa* hay sao?”

“Chuyện qua rồi, nói lại làm chi?” tôi thở dài.

Nhưng dễ dãi gì mà bạn tôi bỏ qua,

“Mày biết do đâu mà ra không? Ban đầu chỉ có mấy thằng sinh viên bị mày đánh rớt lên văn phòng gặp nó để khiếu nại; học trò trường tư đóng tiền hàng tháng trả lương thầy đòi hỏi này nọ là sự thường. Nhưng thay vì khuyên nhủ và giải thích cho sinh viên hiểu, nó lại thừa cơ *bơm* tin mày vốn học dốt, mất năm năm mới tốt nghiệp kỹ sư, và được ông Phong Trưởng ban Điện là giáo sư đỡ đầu đưa vào dạy mặc dù không đủ khả năng. Nó bảo *vị thần nể cây đa* nên không thể công khai sa thải, chỉ có cách sinh viên tổ chức biểu tình khiến mày mất mặt hay tức giận mà bỏ đi. Không dè mày là đứa ù lì xem vụ chống đối *như pha*.”

“Các vụ đó tao biết hết. Vì vậy chiều hôm kia, thứ Sáu, tao lấy hẹn xin gặp anh Quý. Chuyện ba lát khiến tao phí cả buổi chiều.”

“Mày nói chuyện gì với nó?” thằng Thống chồm mình tới gần tôi.

“Thì cũng là những chuyện mày nói với tao từ sáng đến giờ. Anh lúng túng đỏ mặt, ú ớ như trẻ con ăn cắp kẹo bị bắt quả tang, và không chối được điều nào tao nêu ra cả. Nhưng mày yên chí đi, sau cuộc thảo luận đó, anh sẽ không tiến hành kế hoạch gian ác kia nữa đâu.”

* * *

Tính đến cuối tháng Tư 1975, tôi làm việc dưới quyền anh Quý ở Minh Đức và dạy ở trường Điện cùng với anh được ba niên khóa. Ngày nào cũng gặp nhau, nhưng mức độ thân cận của chúng tôi giống thuở ban đầu, nghĩa là nằm ở con số không. Hình ảnh cuối cùng của anh tôi còn nhớ là khuôn mặt bơ phờ đỏ gay, áo quần xốc xếch, và đôi mắt vô vọng vào cuối mỗi ngày trong

mấy tuần lễ anh đội nắng, chen lấn, giành giựt chỗ đứng trên đường Thống Nhất, và cố len chân vào tòa Đại sứ Hoa kỳ để xin “bốc” gia đình đi với lý do anh là sinh viên tốt nghiệp tại Hoa kỳ.

Tôi may mắn thoát khỏi Sài gòn bằng tàu Hải quân, anh Quý kẹt lại. Việt Cộng vào, chúng đóng cửa và tịch thu tài sản viện Đại học Minh Đức, nhưng anh còn được giữ lại dạy ở trường Điện. Sau lần vượt biên không thành bị bắt lại, anh bị đui. Được bạn bè giới thiệu vào hội Trí thức Yêu Nước của thành phố, anh giữ chức Chủ tịch ủy ban Nghiên cứu và Kỹ thuật. Gặp thẳng Thành bạn tôi và cũng là cựu đồng nghiệp của anh, anh cười như mếu,

“Tụi nó cho *moa* ‘quản lý’ nguyên cả một cái . . . VOM cũ chế tạo đầu trước thời 1950!”

VOM viết tắt của “volt-ohm-meter,” tức là máy đo điện thế (volt) và điện trở (ohm), một dụng cụ đơn giản phòng Máy Điện của tôi có hơn ba chục cái mới toanh. Tôi nghe kể mà thấy tội nghiệp anh hết sức. Nhưng nghĩ cho cùng, những tục lụy hay rắc rối khốn khổ ở cõi trần, mọi người ít nhiều đều phải trải qua, không cứ gì một thiên tài như anh,

Đắng đót ghê thay mùi tục lụy,

Bực mình theo Cuội tếch cung mây.

(Hồ Xuân Hương)

Nguyễn Ngọc Hoa

Ngày 18 tháng Mười, 2017